

Albrecht Dürer'in Büyük Çimen Öbeği Adlı Eserine Çağdaş Bir Bakış¹

Gamze Yılmaz²

ÖZ

Albrecht Dürer'in Büyük Çimen Öbeği adlı eseri Rönesans dönemi sanat anlayışı içinde konu bakımından ayırt edilebilecek eserlerden biri olmuştur. Bu eser, sanatçının doğa ve çevre üzerindeki gözlemlerinin bir ürünüdür ve aynı zamanda çevresel farkındalık konusunda da bir mesaj içermektedir. Dürer'in Büyük Çimen Öbeği eserinden yola çıkılarak doğaya yönelişi, doğaya olan ilgisi ve sanatından bahsedilmiştir. Albrecht Dürer'in sanat hayatı, yaşadığı dönemdeki düşünce akımları ile yakın ilişki içinde olmuş ve eserlerinde doğa ile kurduğu ilişki, doğayı bilimsel olarak gözlemlemeyi önemli bir boyuta taşımıştır. Özellikle Büyük Çimen Öbeği eseri, bu doğa odaklı yaklaşımın en belirgin örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır ve kendisinden sonraki sanatçıları derinden etkilemiştir. Bu eseri ile birlikte sanatçı, doğada küçük bir kesite odaklanarak öncü sayılabilecek bir bakış açısıyla yaklaşımı sonraki sanatsal süreçleri nasıl etkilediği incelenmiştir. Sanat tarihindeki diğer önemli Rönesans eserleriyle karşılaştırmalar yapılarak, Dürer'in eserlerinin dönemindeki yerini belirlemeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, Dürer'in sanatının doğaya olan yönelişini, doğaya duyduğu ilgiyi ve eserlerindeki çevresel mesajları anlamak, onun sanatındaki önemli bir temayı keşfetmek amaçlanmaktadır. Metodoloji olarak, Dürer'in eserleri üzerine yapılan detaylı bir sanat tarihi analizi ve dönemin düşünce akımlarını içeren literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, Albrecht Dürer'in Büyük Çimen Öbeği eserinin Rönesans dönemi sanat anlayışındaki özgün konumu ve doğa ile kurduğu derin ilişkinin altını çizmiştir. Ayrıca, Büyük Çimen Öbeği'nin sanat tarihindeki etkisi ve kendisinden sonraki sanatçıları nasıl etkilediği de araştırmanın bir diğer önemli bulgusudur.

Anahtar Kelimeler: *Albrecht Dürer, Doğa Sanatı, Büyük Çimen Öbeği*

¹ Geliş Tarihi: 17 Eylül 2023 – Kabul Tarihi: 01 Aralık 2023

² Görsel Sanatlar Öğretmeni, ylmzgmz60@gmail.com Orcid No: 0009-0001-8229-3542

To Albrecht Dürer's Great Piece of Turf A Contemporary View

ABSTRACT

Albrecht Dürer's work titled The Great Cluster of Grass has become one of the works that can be distinguished in terms of subject matter within the artistic approach of the Renaissance period. This work is a product of the artist's observations on nature and the environment and also contains a message about environmental awareness. Based on Dürer's work The Great Clump of Grass, his orientation towards nature, his interest in nature and his art were mentioned. Albrecht Dürer's artistic life was in close relationship with the thought movements of his period, and the relationship he established with nature in his works took the scientific observation of nature to an important level. In particular, his work, The Great Clump of Grass, stands out as one of the most prominent examples of this nature-oriented approach and has deeply influenced subsequent artists. With this work, the artist focused on a small section in nature, examining how his approach affected subsequent artistic processes from a pioneering perspective. By making comparisons with other important Renaissance works in art history, we will try to determine the place of Dürer's works in his period. In this context, it is aimed to understand Dürer's art orientation towards nature, his interest in nature and the environmental messages in his works, and to discover an important theme in his art. As a methodology, a detailed art historical analysis of Dürer's works and a literature review including the thought movements of the period were made. The findings of the research underlined the unique position of Albrecht Dürer's The Great Clump of Grass in the understanding of art of the Renaissance period and its deep relationship with nature. In addition, the impact of the Great Grass Cluster on art history and how it influenced subsequent artists is another important finding of the research.

Keywords: *Albrecht Dürer, Art of Nature, Great Piece of Turf*

Giriş

Bu araştırma Albrecht Dürer'in Hümanizma ve Rönesans'ın etkileşimiyle doğaya yönelişi üzerine bir incelemedir. Hümanizma ile gerçekleşen doğayı insan gözünün gördüğü gibi yansıtma fikrinin Dürer'in Büyük Çimen Öbeği eseri üzerinden yapıldığı bir çalışmadır. Rönesans dönemi düşünce akımlarının resim sanatına yansımaları ve Hümanizma arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Dürer'in Büyük Çimen Öbeği incelenirken sanatçının hangi akımları nasıl etkilediği ve zaman içerisinde nasıl bir dönüşüm yaşadığından bahsedilmiştir.

Ayrıca çalışmada Albrecht Dürer'in Büyük Çimen Öbeği isimli eseri çerçevesinde doğaya yönelişin ve doğaya mikro yaklaşmanın yorumlamalarına değinilmiştir. Rönesans'la başlayan gözün gördüğü gibi yansıtma fikri ile doğaya yaklaşımın başlangıcı ve dönüşümü yorumlanacaktır. Alman işçiliği ile kuyumcu titizliğinde çalışması Dürer'in doğaya yakınlaşması ve bir botanikçi gibi yorum yapmasını beraberinde getirmiştir. Dürer'in Büyük Çimen Öbeği eserinin sanatçının sonraki dönemlere nasıl etki yarattığı ve günümüzde nasıl bir hale dönüştüğü irdelenmiştir.

Rönesans'taki gelişmeler sonrasında antikçağ düşünme sistemleri sanata yeni bir bakış açısı kazandırmıştır ve öncü sayılabilecek eserler ortaya çıkarmıştır. Avrupa'da Hümanizma ve Rönesans kültürü kitabından yararlanılarak Hümanist düşünce ve sanatçı arasında nasıl bir ilişkisi olduğunu ve kendi gözünden dünyayı yansıtmaya çalışan Dürer'in doğayı tüm gerçekliği ile yansıtırken bir taraftansa yeni bir sanat yaklaşımı incelenecektir. Dürer'in Büyük Çimen Öbeği incelenirken John Berger'in Dürer kitabından Ervin Panosky'nin Albrecht Dürer'in Sanatı ve Hayatı kitabından

yararlanılarak doğa ile kurduğu ilişki, bakış açısı ve nasıl yorumladığı eseri üzerinden incelenmektedir. Dürer'in çalışmaları üzerine pek çok makale bulunmaktadır fakat bu makalede farklı olarak doğa ile kurduğu ilişki üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu makalenin amacı Dürer'in doğa incelemesi sonucunda ürettiği Büyük Çimen Öbeği üzerine farklı bir bakış açısı getirmek ve sonraki dönemdeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlanmaktadır.

Kuzey Rönesansı ve Albrecht Dürer

Yeniden doğuş olarak adlandırılan Rönesans; bilim, felsefe, sanat gibi birçok alanda aydınlanmanın göstergesi olarak tanımlanmıştır. Ortaçağın bitişi ile birlikte sorgulama, deneyimleme artmıştır. Bu durum insanlara daha özgür bir alan yaratmıştır. *"Rönesans'ın ayırt edici yönü, birçok alanda antikiteyi yeniden canlandırmaya ve onu taklit etmeye yönelmesinde somutlaşmaktadır. Orta çağ sonlarına doğru yeni, farklı bir üslup olarak kendisini gösteren Rönesans, ilk baştan itibaren antikitenin taklidi, canlandırılması anlamını kazanmıştır."* (Coşkun, 2018: 51). Antik çağ yeniden değerlendirilip yorumlanmaktadır. *"...Rönesans düşünürlerinin örnek aldığı antikçağ düşünce sistemi ve sanat anlayışı, akla dayalı ve insan merkezli olmuştur. Antikçağ insanı, manevi dünyadan değil, bilimden ve maddi dünyadan beslendiğinden, insanın en iyi koşullarda yaşamasını amaçlayan hümanist düşünceyi savunmuştur"* (Şen, 2017: 34). Bununla birlikte yüce olarak görülen insan merkeze alınmaya başlanarak, insanı ve insani değerleri ön plana çıkartan hümanist düşünce sanatın tüm alanlarında, sosyal yapıda ve bilimde kendini göstermektedir. Rönesans ile birlikte sanatta yeni oranlar, perspektif, altın oran gibi sanatsal gelişmeler

yaşanmaktadır. Matematik, geometrinin ilerlemeleri sanata da yansiyarak kusursuz bir perspektif ve oran anlayışı ortaya çıkmıştır. Hümanizmin de bu sanatsal gelişimde etkileri olmuştur. Rönesans sanatçısı dünyayı insan gözünden yansıtmaya çalışmıştır. Bunun en büyük nedeni insanı hayatın merkezine alan Hümanist düşüncedir. Hümanizm insanın dünyadaki yerini ve kendini tanımlama çabasıdır. Rönesans sanatçıları doğa gerçekliği betimlemelerini yüzeye gözlem ve araştırmaları sonucunda üç boyutluluk etkisinde başarılı bir şekilde aktarmıştır.

Rönesans, Antik Roma ve Yunan el yazmaları çevirilerinin yapılması ile klasik dünyanın bilgi ve hazinelerinin gün yüzüne çıkarılmasıyla başlamıştır. Yeniden doğuş olarak adlandırılan bu dönem sanat, edebiyat, siyaset, dini yaşam gibi pek çok alanda yeniliğin temeli atılmıştır. *“Rönesans ruhu ile özgürlük ve akıl benimsenmiş, siyasal ve dinsel tiranlık reddedilmiş, insan onuru yüceltilmiştir.”* (Gülcemal, 2018: 51). Kilişenin herkesi aynı seviyede görme çabaları halkın yaratıcı özgürlüğünün baskı altında olması büyük ustaları harekete geçirmiştir. Bu dönem özellikle sanata pek çok yapısal özellik kazandırmıştır. İtalya’da büyük ustaların çalışmalarında öne çıkarttıkları üç özellik: bilimsel perspektif, anatomi ve klasik mimari bilgisi olmuştur. Çalışmaların ünü tüm Avrupa’ya yayılmaya başlamıştır. Birçok sanatçı yeni sanatı görmek için İtalya’ya yolculuk yapmıştır. Diğerleri ise Kuzey Avrupa’ya ulaşan İtalyan gravürleri sayesinde tanışmıştır.

Sanattaki bu yaklaşım Kuzey Avrupa’ya yayılarak derin etkiler yaratmıştır. Kuzeyde bu yeni yaklaşımlar dini temalar üzerinde inşa edilmeye başlamıştır. Her millet bu yeni değerleri sanatlarına kendi elinde var

olan yetenekleriyle harmanlayıp sunmuştur.

Rönesans Alman işçiliği ile harmanlanmıştır. Bulunduğu bölge itibariyle ormanların çam ve karacam bakımından zengin oluşu: oymacılık, kakmacılık gibi alanları ve diğer kuyumculuk, madencilik gibi uzun uğraş el yeteneği gerektiren meslekler var olmuştur. Alman işçiliği söylemini bulunduğu bölgeye dayandırmak mümkündür. Buradaki birçok sanatçı yerel geleneklerini terk etmemiştir. Kuzey Rönesans’ı sanatçıların çalışmalarında görülen en ince ayrıntıları titizlikle işleme gayretleri Dürer’den Holbein’e görmek mümkündür. Kuzey Rönesans sanatı gotik sanatın etkilerinden 15.yy’ın ikinci yarısından itibaren yavaş yavaş kurtulmuştur. Bu dönemde natürist bir yaklaşımla insanı ve doğayı gerçekçi duyarlılıkla betimlenmesi amaçlanmaktadır. Sanatçıların eserlerinde doğayı gözlemleme gayelerinin yanı sıra nesne ve figüre üçboyutluluk kazandırma çabaları da görülmektedir. Kuzey Rönesans’ı sanatçıları doğayı dikkatlice izlemişler ve eserlerinde bu yaklaşımı görmek mümkündür. Manzaralarını, doğayı duyumsayarak atmosferik, perspektif ve pek çok duruma uygun olarak resimlerindeki ayrıntıları gerçekçi bir şekilde yansıtmışlardır (Pirim, N. 2005).

Alman sanatçı Albrecht Dürer, İtalyan sanatını incelemek ve altında yatan nedenleri araştırmak için kuzeye giden ilk sanatçılardan olmuştur. Dürer yerli Alman tarzı ile İtalyan stilini harmanlamak için çaba göstermiştir. Kuyumculuk eğitimi alması gravür aletini kullanmada ona üstün yetenek kazandırmıştır. Sanatçı dönemindeki ününü grafik sanatlarındaki yeteneğine borçludur. Teknik yeteneği duyguyla birleştiren sanatçı hem doğayı hem de figürlerini bu harmoni içerisinde betimlemiştir.

Alplerden Kuzey İtalya'ya geçişi Dürer'in doğayı gözlemlemesine olanak tanımaktadır. Yaptığı gezi sürecinde Bellini'nin figürler ve manzara arasında kurduğu ilişkiden etkilenmektedir. 1500'lü yıllarda yön kazanan sanatında yeni bir figüratif tarz ortaya koymanın yanı sıra İsa'ya Ağıt eserinde görüldüğü üzere ustalıkla işlenmiş bir doğa manzarası görülmektedir. Sanatçının doğa gözlemlenmeleri onun sanatında yaptığı eserlerde yansımaktadır. "Onun dünyaya bakışa dair felsefi yaklaşımı, Leonardo'nunkine benzer: Evrenin büyük gizemlerini anlayabilmek ve insan denen 'makine'nin derinliklerine nüfuz edebilmek için, iki ustada bile büyük bir titizlik ve özenle yaklaşmıştır." (Zuffi, 2004) Dürer doğanın çeşitli yönleri üzerine araştırmalar yapıp doğaya duyduğu sevgi ile doğayı olduğu gibi resmetme isteğini açığa çıkartmıştır. Doğaya yaklaşma analitik biçimde ve tüm gerçekçiliğiyle incelenmiştir.

Rönesans sanatçılarında görülen botanikçi gibi doğaya yaklaşmayı etkileyen düşünce hümanizm etkisinde gelişmiştir. Hümanizmin doğuşu ile birlikte insani değerlerin yüceltilmesi sanat eserlerine de yansımıştır. İnsan vücudunun tüm ayrıntılarıyla resmedilmesi bununla ilişkilendirilmektedir. Sanatta hümanizm kısaca güzelliğin bilincine varabilmek olarak tanımlanmaktadır. Rönesans sanatçıları insan oranlarını tüm ayrıntılarıyla incelemiştir. Bununla birlikte sadece bir durumu anlatmak için değil aynı zamanda estetik bir kaygıda barındıran eserler ortaya çıkmıştır. Hümanizmle etkisiyle oluşan insan gözünün gördüğü gibi yansıtma düşüncesi ile birlikte insan bedenini, doğayı, mekânları tüm gerçekliği ile resmetmişlerdir.

"Hümanizme göre doğa bizim evimizdir ve bu yaşam mucizesi ve insan ırkı ondan

doğmuştur. Çeşitli iyilikler ve güzellikler ile insanı ayakta tutan doğada tüm insanlık için değerli ve mutlu bir varoluş yaratılabilir. Hümanistler gelecek nesillere bu güzelliklerle donatılan yaşamı aktarabilmekten zevk alır. Hümanizmde bu yaşam ve dünya, bu büyük ve sonsuz doğa yeterlidir. Doğal güzelliğe karşı olan sorumluluk insanların deneyimlerinde ortaya çıkar ve doğaya ve yaşamdaki sayısız formlarına karşı içten bir yakınlık hissi uyandırır." (Gülcemal, 2018: 14).

Faure "Alman resmi, aslında, Orta Çağ zanaatçılarının aynı işçiliklerde yan yana yürüttükleri ilkel uğraşlardan hiçbir zaman kurtulamayacaktır." (Eli E Faure, 1979: 302). Söyleminde bulunmuştur. Bu söyleme karşın Alman sanatının kendi kültürüyle harmanlanıp ince ayrıntılarda kendilerini yansıtmalarının bir yolu olduğu savunulabilir. Dürer insan oranları üzerine çalışmalar yapmıştır. Kuyumcu titizliği sanatındaki ince detaylara inmesinin bir yansıması olmaktadır. Rönesans'ın getirdiği kusursuz oranların yanı sıra sanatçı bazı eserlerinde gözün gördüğü gerçekliği yansıtmıştır.

Güney ve Kuzey Rönesansı arasındaki belirgin farklılıklar, sanat tarihindeki önemli ayrımları ortaya koymaktadır. Güney Rönesansı'nın ifadeci tavrına karşılık, Kuzey Rönesansı'nın kendine özgü ifadeci tutumu, coğrafi farklılıklar ve bu farklılıkların resim yapma biçimlerine etkileri olmuştur. Güney Rönesansı, daha çok mimari detaylara, perspektife ve idealize edilmiş figürlere odaklanarak estetik bir ifade arayışı içindeydi. Bu dönemin sanatçıları, özellikle İtalya'da, doğanın güzelliklerini idealize ederek yansıttılar. Diğer taraftan, Kuzey Rönesansı sanatçıları, daha gerçekçi ve detaycı bir yaklaşımla, doğanın daha somut

ve doğal öğelerini resimlerine taşıdılar. Coğrafi farklılıklar da bu ayrımın temelini oluşturur. Güney Rönesansı, özellikle İtalya'da gelişirken, Kuzey Rönesansı, özellikle Hollanda, Almanya ve Flaman bölgelerinde etkili oldu. Bu coğrafi farklılıklar, kültürel ve toplumsal etkileşimleri de beraberinde getirerek sanatın evrimine farklı izlekler kazandırdı.

Kuzey Rönesansı içinde Güney'den eğitim alan sanatçılar, hem Güneyli estetik anlayışını hem de Kuzey'in gerçekçi yaklaşımını birleştirerek kendi özgün tarzlarını oluşturdular. Bu sanatçılar, hem güneyli hem kuzeyli gibi davranarak, eserlerinde bu sentezin izlerini bıraktılar. Örneğin, Albrecht Dürer, hem Güney Rönesansı'nın idealizmine hem de Kuzey Rönesansı'nın detaycılığına sahip bir sanatçı olarak öne çıktı. Eserleri, doğanın güzelliklerini idealize ederken aynı zamanda detaylı bir gözlemi yansıttı. Bu metin, Güney ve Kuzey Rönesansı arasındaki temel farklılıkları, sanatçıların etkileşimini, coğrafi faktörleri ve öne çıkan isimlerin özgün resim anlayışlarını anlamak için bir temel sunmaktadır. Özellikle Dürer'in eserleri, bu ayrımın vurgulanmasında önemli bir referans olarak ele alınmış ve sanat tarihindeki bu zengin dönemi daha iyi anlamak için bir anahtar oluşturmuştur (Pirim , 2005).

Büyük Çimen Öbeği (1503)

Dürer sanatta kendine özgü yeni bir yaklaşım geliştirmiştir. Kuyumcu titizliği sanatındaki ince detaylara inmesinin bir yansıması olmuştur. Dürer sanat eğitimi için yaptığı gezilerde Alplerden Kuzey İtalya'ya geçişi Dürer'i doğayı gözlemlemesine olanak tanımaktadır. Gombrich'in "*Her gördüğüne dört gözle bakarak, Alplerin özgün görünümünü yansıtan suluboyalar yaptı...*" (Gombrich, 1997: 262) olarak aktar-

dığı Dürer'in doğa gözlemlerinin sanatına yansıma sürecini çok net ifade ettiğini görmekteyiz. Sanatçının doğa gözlemlerinin onun sanatına da yansımaktadır. Doğayı analitik biçimde ve tüm gerçekçiliğiyle incelenmiştir. Büyük Çimen Öbeği adlı sulu boya eserinde Dürer'in titizliği ve ince işçiliğini görmekteyiz. The Albertina Museum, Vienna'da bulunan Büyük Çimen Öbeğinde sanatçı bize doğadan bir kesit sunmaktadır. Otların, karahindibanın ve sinirotunun bu doğal boyutlu temsili, Dürer 1503'te resmettiğinde sanatta tamamen yeniydi. Daha önce hiç kimse bir çim parçası kadar önemsiz bir şeyi boyamaya cesaret edememişti. Rönesans ve önceki dönemlerde dini temalar etrafında Âdem ve Havva tasvirlerinde sembolik anlamlar için kullanılan bitkiler sembolik alam taşı-maktaydı. Dürer'in bu çalışmasıyla birlikte farklı bir perspektif kazanan doğa betimlemeleri, araştırmacı ve estetik yaklaşımı ön plana çıkarmıştır.

Dürer daha sonra İnsan Oranlarının Dört Kitabı'nda avangart gerçek anlayışını açıklayacaktı: "*Doğadaki Yaşam, şeylerin gerçekliğini ortaya çıkarır.*" (Berger, 1993, s. 76) Sanatçı botanikçi yaklaşımıyla bir yandan da gerçekçiliği yansıtmaktadır. Eserdeki bitkileri bir botanikçi kolaylıkla tanımlayabilir. Bu bitkiler: horozayağı, sürünen kıvrık, düz çayır otu, papatya, karahindiba, tazı dili ve civanperçemi... Bunlar herhangi bir yol kenarında karşılaşılabileceğimiz türden bitkilerdir. Bu denli sıradan bitkileri sanatçı çok farklı bir bakış açısıyla resmetmiştir. Sanatçının bakış açısını anlayabilmek için dizlerinin üzerine çöküp yere bir hayli yaklaşılması gerekir. Sunduğu bakış açısı kadar doğanın bu denli küçük bir parçasını titizlikle incelemesi yaşadığı dönem için büyük bir yeniliktir. Büyük Çimen

Resim 1. 'Albrecht Dürer, Great Piece of Turf (londonartstudies)

Öbeğinde evrenin yansıması görülmekte ve sanatçı yeni mikro bir evren yaratmıştır. Gözün görebileceğinden daha fazlasına odaklanan sanatçı yaprak çeşitleri, çimenler her bitkinin yapısını ince fırça sürüşleriyle hissettirmektedir.

Doğanın bir anını, farklı yönlere uzayan çimenler, katmanlı şekilde yaprakların büyümesi ve çiçek açmamış karahindibalarla gösteriyor. Gelişen bir doğa kütlesi görülmektedir. Öbeğin bağlı olduğu toprak parçasının üzerinde bitkilerin köklerini dahi gözlemlenebilir. Burada bitkilerin çok iyi gözlemlendiği aşikârdır ama bununla birlikte öbeğin içerisinde bitkilerin kendi ekseninde büyümeleri ayrı ayrı işlenirken oluşan bir kargaşa da gözlemlenmektedir. Tekil olarak resmin içerisindeki bitkiler bir kümenin parçasıdır. Burada gözlemlenen bir bütünün içerisinde kendi doğal alanında oluşan bitkilerin aynı zamanda yeryüzünde koparılıp alınmış bir öbek olarak değil kendi başına var olan küçük bir

kozmostur. Rastgele bir bitki örtüsü, sanki bireysel bir organizma ya da gizemli bir sembolmüş gibi, belirgin ve tekil bir şeye dönüştürülür. Yani izleyiciye sunulan öbeğin bir yandan tanıdık bir yandan da doğadan bağımsız tekil bir topluluk olarak yeni mikro evreni göstermektedir. Yapıtta arka planda oluşturan boşluk alan bizleri kesitteki detaylara iterek gösterdiği alandan başka dünya olmadığını söylemektedir. Doğayla kurulan bağın gücünü de yansıtmaktadır. Evrenin küçük bir parçasında tüm evreni gösteren sanatçının doğadan pek uzak olmadığı kanısına varılmaktadır. Burada Dürer'in doğa yürüyüşleri yaptığı kanısına varabiliriz. Frederic Gros Yürümenin Felsefesi kitabında şu şekilde ifade etmektedir; "yürümeye başladığınızda, gün boyu vedalar birbirini izler. O yere tekrar dönüp dönemeyeceğinizden emin olamazsınız asla. Bu terk etme hali, bakışlarınız yoğunlaştırır" (Gros, 2021: 101). Dürer'in doğayı tüm gerçekçiliğiyle görmek için bakışlarını ne denli yoğunlaştırdığı görülmek

Resim 2. 'Albrecht Dürer, Great Piece of Turf (wikipedia)

te ve doğanın bilincine varmış bir gözle incelemektedir. Doğayı en büyük öğretici olarak gören sanatçı Büyük Çimen Öbeği ile bu söylemini kanıtlar niteliktedir.

Sanatçı eseri yaptığı dönemlerde etkili olan hümanist düşünceden de etkilenmiştir. "Perspektif, yüksek Rönesans döneminde doğanın gerçekçi ve akla uygun ele alınışında önemli bir rol üstlenmiştir." (Gökova, 2018: 101) Dürer doğanın çeşitli yönleri üzerine araştırmalar yapıp doğaya duyduğu sevgiyi nesnel değerlerini bulma isteğini açığa çıkartmıştır. Dürer'in doğayı resmetmesi elbette ki bir ilk değildi ama Büyük Çimen Öbeğinde yaptığı doğa araştırması ile doğanın bir parçasının resmedilmesi büyük bir farklılık yaratmıştır. "Dürer'in doğayı özenle gözleme önerisi ve onun bazı olağanüstü doğa araştırmaları, diğer sanatçıların, kuşları, çiçekleri hatırla önemsiz gibi görünen çimen öbeklerini

tasvir etme şekillerini sonsuza dek değiştirmiştir. Birçok Alman sanatçının Dürer'in tarzını taklit etmeye başlaması, olağanüstü ayrıntıcı doğa çalışmaları geleneğinin oluşmasını sağladı." (Boynukalın, 2020: 19)

17. yüzyılın başında, Hollandalı ve Flaman botanikçiler ile bahçıvanlar, çiçeklerin yetiştirilmesi ve tanıtılması için büyük çaba harcadılar. Aynı dönemde, sanatçılar da özenle yetiştirilen bu çiçeklerden ilham alarak olağanüstü sanat eserleri üretmeye yönelik bir çaba içindeydiler. Bu çabaların temel nedeni, çiçek imgelerinin taşıdığı düşünsel derinlikti.

Alman sanatçılar önemsiz olarak algılanan konuları; hayvanları, kuşları, bitkileri tuvallerine taşımaya başlamıştır. Bu yeni bakış açısıyla sanatçılar doğayı büyük inançla resmettiler. Ve birçok Alman manzara ressamı ortaya çıkmıştır. Manzaranın yanı sıra Peter Caulitz (1650–1719)¹ evcil kümes hayvanlarını da resmetmiştir. Yaptığı çalışmalarda sıradan bahçede gezinen tavukları betimlemiştir. Dürer'in yeni bakış açısı Caulitz gibi pek çok ressamı farklı konularda çalışmaları için öncü olmuştur. Bunun yanı sıra Alman manzara ressamı Franz Kobel'in Öksürükotu Yaprakları çalışmasında bir otun yapraklarını resmetmesinde Dürer'in etkisini görmemek mümkün değildir. Bir bitkinin değil yapraklarının çalışılması Dürer'in ışığında tamamen farklı bir yaklaşım olmaktadır. Bu doğayı inceleme görme ve gözleme hali Dorethea Graff'ta tamamen farklı bir hale bürünmüştür. Aynı zamanda teknik ressam olan Graff'ın Kurbağanın Yaşam Döngüsü çalışmasında bir kurbağanın yumurtadan yetişkinliğe geçiş aşamasını resmetmiştir.

¹ Peter Caulitz, manzara ve hayvanların, özellikle evcil kümes hayvanlarının Alman ressamı

Resim 3. Franz Kobell, Öksürükotu Yaprakları, (1749-1822, Almanya) (artsdot).

Resim 4. Dorethea Graff, Kurbağanın yaşam döngüsü, 1701-1705 (bmimages).

Bu resminde Dürer'in Büyük Çimen Öbeğinde gördüğümüz iri yapraklı büyüme aşamalarına benzer bir bakış açısı görülmektedir. Dürer'in doğayı gözlemlemesi ve resmettiği kesitti tüm doğallığı ile yansıması doğanın içerisine gerçekten dâhil olduğunda bir öğretici gözü ile bakıldığı zaman gerçekliğin tüm kapılarını açtığı nispeten bir kanıttır. Bu durumda şöyle bir kaniya varılabilir; doğada bir anın resmedilmesi bir döngünün gözlemlenmesi ancak doğayla bir bütün olmakla ulaşılabilir bir neticedir. *"Doğanın izlediği kalıba anlayan herhangi bir kimse – doğa elbette akılcı bir varlıktır doğanın görünüşündeki kargaşa ve karışıklığından, dünyayı oluşturan ezeli ve nesnel öğeleri birbirine bağlayan o zorunlu bağlantıları ve ilkeleri mutlaka çözüp çıkarabilir"* (Pişkiner, 2019: 40). Yaşamın tüm hakikatini doğada bulabiliriz. *"Doğadan, güneşten, rüzgârdan, topraktan ve gökyüzünden daha hakiki bir şey yoktur..."* (Gros, 2021: 118). Sanatçıların izleyiciye doğadan sunduğu her kesitte evrenin, yaşamın bir bütünü görmek mümkündür. Mikrodan makro bakışa hepisi izleyiciye doğadan herhangi bir görüntüden daha fazlasını sunmaktadır. Dürer'in Büyük Çimen Öbeği'ndeki yaklaşımının etkilerini daha sonraları botanik bitki çizimle-

rinde kendini göstermiştir. Dürer'den önce yapılan bitki kitaplarında bulunan tasvirler genellikle daha şematik olarak betimlenmiştir. Rönesans döneminin sonlarında doğan botanik için Dürer'in gerçekçi bitki çalışmaları birer öncü olmaktadır. Jacopo Ligozzi (1547–1627), Daniel Rabel (1578-3 January 1637) sonraki dönemde botanik ressamlığı yapmıştır. 17. Yy. sonlarına doğru natürmortlar ile bitkiler, meyveler, çiçekler bireysel olarak bu sürecin sonucunda sanatın içerisine dâhil oldular. 17. yüzyılda ortaya çıkan seralar, doğayı kurgulanmış alanlar olarak resmedilmesine neden oldu. (Kapucu, 2018)

Doğayı farklı bir açıyla resmeden ve Dürer'in bakış açısıyla nispeten ortak bir yönü olan sanatçılardan biri de Claude Monet'tir. Claude Monet Giverny'de kendi bahçesini oluşturmuştur. Cennet bahçesi yaratmış ve bir nevi kendi evrenini oluşturmuştur. Kendi ilham kaynağını kendisi oluşturmuştur sanatçı her ne kadar ışığın peşinde olsa da yarattığı bahçe ve eserleriyle birlikte bir doğa gözlemcisi olmuştur. (Ayaz, 2019)

Hans Hoacke Grass Grows (Çim Büyür) *"... "Yeryüzü Sanatı"* sergisinde, iç mekân-

Resim 5. Hans Haacke, Çim Büyüyor, 1967-69 (artandantiquesmag).

da oluşturduğu toprak yığnında kimyasal ilaç kullanmadan çim yetiştirir. Haacke bu işin manifestosunda izleyicinin etkileşime girebileceği, dokunabileceği, değişken ve yaşayan, aynı zamanda çevresine, sıcaklık değişimlerine ve ışığa tepki veren sanat eserlerinin üretilmesi çağrısı yapmıştır” (Çinar, 2019: 206). Doğa sanatta ışığın etkisiyle, evrene duyulan merakla çalışıldı. Hoacke mekânın içerisinde yetiştirilen çimen öbeği ve büyüme aşamalarının gözlemlenebilir olması Dürer'in Büyük Çimen Öbeği ile ortak bir yön kazandırır.

Lucian Freud'un Bitki Portresi ve Albrecht Dürer'in Büyük Çimen Öbeği resmi, boyalı bitkilere ilişkin farklı sanatsal anlayışları yansıtır. Büyük Çimen, Albrecht Dürer'in bitkilerin ayrıntılı anatomisine odaklandığı ve doğanın inceliklerini olabildiğince doğru bir şekilde yakalamaya çalıştığı, 1503

tarihli bir doğa resmidir. (Gombrich, 1997) Lucian Freud'un Bitki Portreleri daha modern bir yaklaşım benimsedi. Bu çalışmasında Freud, bitkileri portre olarak tasvir etmiştir. Bitkilerin fiziksel özelliklerini kullanmak yerine, bitkilerin kişiliklerini yansıtan çizgileri kullanır. Freud bitkileri canlı varlıklar olarak görmüş ve onlara ayrı ayrı davranmıştır. İki eser arasındaki fark, farklı sanatsal dönemlerden ve farklı sanatçıların farklı işleme yöntemlerinden kaynaklanmaktadır. Dürer'in işleri doğayı gerçekçi bir şekilde yansıtan eserlerdir. Öte yandan Freud'un çalışması, bitkileri bireyler olarak ele alan bir çalışmadır. (Gombrich, 1997)

Dürer'in doğayla kurduğu ilişkide doğanın her parçasında evreni görmektedir. Bu çabası neticesinde yaptığı yenilikle doğanın en küçük alanından en büyük alanına resmin yüzeyinde geniş bir yer tutabileceğini gösterdi.

Resim 6. Lucian Freud İki Bitki, 1977-80

Sonuç

Rönesans sanatçılarının perspektifle birlikte tüm nesnelliği ile gözün gördüğünü yansıtırma eğilimi doğa betimlemelerinde de kendini göstermiştir. Rönesans ve Hümanizm ile gelen yenilikler doğaya yönelmenin önünü açmıştır. Dürer'in Büyük Çimen Öbeği ile yaptığı yenilik kendisinden sonraki sanatçıları etkilemiştir. Eser, bir çayırda bulunan farklı türdeki bitkilerin ayrıntılı bir şekilde çizilmiş bir kompozisyonunu içermektedir. Dürer, bitkilerin her birinin yapısını ve ayrıntılarını çok iyi gözlemlemiş ve bunları gerçekçi bir şekilde resmetmiştir. Bu çalışması, botanikçiler ve doğa tutkunları için bir referans kaynağı olarak da kullanılmaktadır. Böylece sanatçılar doğayı gözlemleyip sanata dâhil etmişlerdir. Dürer'in döneminde manzara resmi bile kendine sanatta geniş bir alan tam anlamıyla bulamamışken bir çimen öbeğinin resmedilmesi öncü bir yapıta dönüşmesine neden olmuştur. Doğanın küçük bir kesitinin resmedilmesi ile önemsiz görülen birçok konunun sanata dâhil olmasının

bir başlangıcı olmaktadır. Dürer'in yaptığı çalışmada yer alan her yerde görebileceğimiz bitkileri sembolik bir anlam taşımadan ortaya koyması natüralist bakış açısının da habercisi olmuştur. Pek çok Alman sanatçıyı etkilemiş bu düşünce doğayla hemhal olma halinin ve doğayı en büyük öğreticisi olarak görmesinin neticesidir. Dürer'in bu çalışması bir çimen öbeğinden daha fazlasıdır. Doğa, sanat tarihinde kendine bir yer edinmiştir. Albrecht Dürer'in doğayı konu alan eserleri arasında Büyük Çimen Öbeği, gerçekçi bir yaklaşım ve detaylı gözlem yapma konusunda öne çıkmaktadır. Dürer'in eserindeki doğal detaylar ve natüralist bakış açısı, pek çok Alman sanatçıyı etkilemiştir. Doğanın kendisini sanatın en büyük öğreticisi olarak gören bir bakış açısı yaygınlaşmıştır. Bu eser, doğayla bütünleşme halinin sanat tarihindeki önemli bir kilometre taşıdır ve Dürer'in sanata ve doğaya olan derin bağlılığını yansıtır.

Sonuç olarak, Albrecht Dürer'in Büyük Çimen Öbeği eseri, gerçekçi yaklaşımı ve

detaylı gözlem yapma becerisi ile öne çıkan bir eserdir. Rönesans döneminin doğaya yönelimi ve Hümanizm'in etkileriyle birleşerek sanat tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Dürer'in doğayı resmetme konusundaki öncü çalışmaları, gelecek kuşaklar için ilham verici bir kaynaktır ve doğanın güzelliklerini sanat aracılığıyla ifade etmenin gücünü vurgulamaktadır. Sanatta doğaya yaklaşım gözlem ve realizmle başlayan incelemeler sonrasında duygusal aktarım, soyutlama ve günümüzde daha çok doğayı koruma temaları ile ön plana çıkmaktadır. Bu değişimler, dönemsel sanat akımları, bilimsel gelişmeler ve toplumsal değişimlerle birlikte şekillenmiş ve günümüzde çeşitli sanat biçimlerinde kendini göstermektedir. Doğa sanatı, çeşitli sanat dallarında önemli bir tema olmaya devam etmektedir. Doğa, sanatın sürekli evrimi içinde önemli bir ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

AYAZ M. & HAN Y. (2019). Claude Monet'nin Doğaya Bakış Açısının İncelenmesi. Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi, (4), 71-88.

Berger, J. (1993). Dürer, Taschen Basic Art, Taschen, s: 76.

Boynukalın, A. R. (2020). 16. ve 17. Yüzyıl Avrupa Resim Sanatında Çiçek İmgesi ve Koku Alegorisi, Sanat Dergisi, s: 15-32, 36. Coşkun, İ. Modernliğin Kaynakları: Rönesans Üzerine Bir Değerlendirme, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/528/4818> (10.09.2023)

ELI E FAURE, (1979). RÖNESANS SANATI, Çeviren: Bertan Onaran, Kültür Bakanlığı Yayınları : 306 Sanat Dizisi : 1 s: 302.

Pişkiner, G. (2019). 1990'lardan Günümüze Türkiye Sanatında Doğaya Yaklaşımlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s: 40

Gombrich E. H. (1997). Sanatın Öyküsü, Remzi Kitapevi, s: 262.

Gökova, H. (2018). Ön-Rönesans Dönemi Resim Sanatının Özellikleri ve Temsile Dönük Çağdaş Resim Sanatı Üzerindeki Etkileri, Yedi: Sanat, Tasarım Ve Bilim Dergisi, Yaz Sayı 20, s: 101.

Gros, F. (2021). Yürümenin Felsefesi, Çev. Albina Ulutaşlı, 17. Baskı s: 101.

GÜLCEMAL, G. (2018), Antik Çağ Hümanizmi İle Rönesans Hümanizminin Karşılaştırılması Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s: 14, 51.

Kapucu, B.(2018). Rönesans Sanatı ve İlk "Gerçekçi" Bitki Çizimleri, <https://acikradyo.com.tr/botanitopya/ronesans-sanati-ve-ilk-gercekci-bitki-cizimleri> (10.09.2023)

Panofsky, E. (1955). The Life And Art Of Albrecht Dürer. New Jersey: By Princeton University Press.

Ed Pirim , N. (2005). Rönesansın Serüveni İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çınar, S. (2019). Ekolojik Sanat Projeleri'nde Okyanus Atıklarının Sanatsal Nesnelere Dönüşümü, Cilt: 4, Sayı: 9, s: 206.

Şen, N. (2017). İklim Ve Sanat Bağlamında İklimin Rönesans Resim Sanatına Etkisi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s: 34.

Zuffi , S. Art Book Dürer Alman Rönesans'ının Büyük Ustası , Dost Kitabevi, 2004

Görsel Kaynaklar

Resim 1. Albrecht Dürer, Great Piece of Turf, 1503, Watercolour, pen and ink, Albertina, Vienna, <https://www.londonarts-tudies.com/video/great-piece-of-turf-by-albrecht-drer> (06.11.2023).

Resim 2. Albrecht Dürer, Great Piece of Turf, 1503, Watercolour, pen and ink, Albertina, Vienna, https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Piece_of_Turf, (10.09.2023).

Resim 3. Franz Kobell, Öksürükotu Yaprakları, (1749-1822, Almanya) (art-sdot). <https://en.artsdot.com/@@/9DGV5E-Franz-Kobell-Study-Of-Coltsfo-ot-Leaves> (10.10.2023).

Resim 4. Dorethea Graff, Kurbağanın yaşam döngüsü, 1701-1705(bmimages). <https://www.bmimages.com/preview.asp?image=00069755001> (10.11.2023).

Resim 5. Hans Haacke, Çim Büyüyor, 1967-69 (artandantiquesmag). https://www.artandantiquesmag.com/land-art-earthworks-postwar-american-art/201204_landart_02/ (10.10.2023).

Resim 6. Lucian Freud İki Bitki, 1977-80, <https://www.theguardian.com/artand-design/2019/oct/24/lucian-freud-nudes-magnificent-painter-of-plants-climate-emergency> (10.09.2023).